

Slovo povzbuzuje ke službě

Původ materiálu

Alžběta Hanychová

Pořadí v lekci

31

Téma

Na začátek velikonočních událostí Ježíš z lásky přijímá roli služebníka, přináší lidem očistění a povzbuzuje ke službě.

Cíl

- Děti poznají Ježíše jako toho, kdo je důležitý, a přesto se nebojí služby.
 - Děti dostanou povzbuzení, že láska pomůže zvládnout i práci, do které se nikomu nechce.
 - Děti se mohou zamyslet, kde by potřebovali pomoc zvládnout „svoji špínu“ a mají dostat ujištění, že Pán Ježíš je přijímá a pomáhá s tím.
-

Pro učitele

Biblický text: J 13,1–17

Výkladové poznámky

Kontext: Začíná druhá část evangelia, která se již celá týká velikonočních událostí. Začíná tříkapitolovou epizodou u večeře, která odpovídá **vyprávění o „poslední večeři“** podle ostatních evangelistů, (Mk 14,10–31, Mt 26,14–35; L 22,1–38). V řadě bodů se Jan s ostatními shoduje (začátek velikonočních svátků; označení Jidáše jako zrádce, který se ale účastní stolování s Ježíšem; použití metafor vinné révy), přesto přináší výrazné odlišnosti. Jednou z odlišností je přesné řazení velikonočního týdne, druhou, pro nás zásadnější, je právě vyprávění o mytí nohou, které nahrazuje ustanovení svaté večeře Páně.

Vypravěč předpokládá, že posluchač základní vyprávění už zná, proto použije příběh plný symbolů, který výrazně (až provokativně) porozumění večeři Páně (podobně křtu) interpretuje a doplňuje.

Slavnostní úvod zdůrazňuje, že Ježíš do následujících událostí vstupuje dobrovolně, vědomě a s jistým záměrem — nejedná se o žádný tragický omyl. Ježíš ví, že se jde do finále — jde k Otci, miluje své lidi ve světě a dokazuje lásku až do konce (doslovný překlad „do dokonalosti“).

Následuje druhé uvedení situace, které se již vztahuje bezprostředně k našemu příběhu. Prvním motivem je **prostředí večeře**, společného slavnostního jídla. Stejně jako ostatní evangelia eviduje náš příběh **přítomnost Jidáše** včetně zdůraznění, že Ježíš o jeho zradě ví, přesto mu neodpírá společenství svého stolu. Jako původce zrady je označen ďábel — na jednu stranu to může zmírnit přímou lidskou odpovědnost, na druhou stranu to znamená, že zlo proniká do nejbližšího Ježíšova okolí, do srdce jeho učedníků. Třetím motivem je pak připomenutí Ježíšovy **svrchované moci** (Otec mu dal všechno do ruky) a jeho **božského původu** (z Boha vyšel a k Bohu odchází). To vše zdůrazňuje cílený kontrast ve vyprávění. Ježíšovo chování je naprosto neobvyklé.

Mytí nohou je služba velice ponižující. Ve starověku bývaly jedinou obuví sandály — povinností hostitele bylo umožnit potřebnou hygienu — buď poskytnout hostům základní vybavení nebo přímo otroka, který se o jejich komfort postaral. Nicméně Bible a řecká literatura zná i výjimečné případy, kdy na znamení ponižené úcty se této role ujme sám hostitel (v rámci této logiky by však Ježíš byl příjemcem této péče). Zde je ovšem zdůrazněn další motiv — Ježíš vyzdvihuje **službu** jako takovou a sám „jde příkladem“.

Rozhovor s Petrem představuje typické „janovské nedorozumění“ (podobně např. Nikodém či Samařanka u studny). Třikrát si Ježíš a Petr odpovídají — Petrovo nechápání dává prostor postupnému vysvětlování a přidávání významů tak obyčejnému dění, jako je základní hygiena.

Ježíš je osloven „**Pane**“, sám tento titul potvrzuje, tím zdůrazňuje průlomovost svého jednání. Ježíš zdůrazňuje pro mnohé novou, nečekanou podobu svého (resp. Božího) panování, které je založeno na nasazení se pro druhého, na milující službě. To má být vzorem pro vztahy mezi Ježíšovými učedníky.

Petrovo odmítání je pochopitelné, sám Ježíš konstatuje, že tomu Petr nyní nerozumí. Důležité je ovšem ujištění, že **„potom“ to pochopí**. To jednak znamená, že Ježíšovo jednání smysl má — sám ho „potom“ (až se oblékne a sedne si zpět ke stolu) vysvětluje, jednak to poukazuje na výhled na další události. Ježíšův život, jeho kázání i znamení dostávají celý smysl právě až v souvislosti s jeho ukřižováním a vzkříšením. Podobně jako u některých aktuálních událostí můžeme nahlédnout smysl až při zpětném pohledu nebo v širší

perspektivě.

Pro Petra je typické, že Ježíš u něj vzbudí **výraznou emotivní reakci** (nejprve tvrdí: „Nikdy!“, pak požaduje kompletní očistu). Přijmout od Ježíše záchranu, i když je to jiná forma, než bych si představoval a přál, není samozřejmé. Zdá se, že se jedná právě o to **osobní přijetí** Ježíšovy milosti — toho, že potřebuji od Ježíše umýt a toho, že mu to dovolím. Církevní tradice pak zde slyší i narážku na křest.

Závěrečné vysvětlení zdůrazňuje Ježíšovu autoritu, jednak shrnuje důsledky pro učedníky (a s nimi samozřejmě pro celou církev). Převrací se role pána a služebníka. Kdo přijal Ježíšovu službu a nahlédl v jeho utrpení význam pro svůj život, s tímž nasazením a se stejnou láskou se má obracet k druhým lidem.

Související odkazy

Genesis 18,4: Abraham dává vodu na umytí třem hostům (poslům Božím).

1. Samuelova 25,41: Abigajil nabízí poníženou službu Davidovi.

Lukáš 7,44: Ježíš vyčítá farizeovi zanedbání povinností.

Filipským 2,6–8: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka (otroka), stal se jedním z lidí, v podobě člověka se ponižil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“

Plus řada míst, kde Ježíš vyzdvihuje ponížené (či děti) nebo nabádá učedníky ke službě (např. Mk 10,35–45; L 22,24–30; Mt 18,1–5).

Obrazy Ježíše v tomto textu: učitel (vysvětluje a učí ostatní); šéf (má vše pevně v rukou, zadává úkol ostatním), který se stává služebníkem.

Úskalí

Vyprávění má **hodně symbolů a doplňků**, není třeba všechny vysvětlovat, je lepší držet se jedné linie vyprávění (když se na některé detaily děti možná budou doptávat, pak má smysl se jim věnovat).

I **fyzická rovina** (tělesná služba) má svůj velký význam. Také **emoce** jednotlivých aktérů i dětí (pohoršení, odpor) raději využijte, než přejděte — přiblíží vyprávění a je i cílem příběhu ukázat proměnu přístupu k obyčejné službě, kterou Ježíš přináší.

Děti (a nejen ony) bývají alergické na situaci, kdy jim dospělí někoho **dávají za příklad**. („Vezmi si příklad z...” je nejlepší cesta dítě otrávit). Na druhou stranu je známý fakt, že lépe, než poučení fungují ve výchově zážitky a vštípené vzorce chování. Soustřed'te tedy více pozornosti na to, co Ježíš dělal (včetně toho, že to vysvětloval), než že učedníkům „dával poučení“.

Odkazy

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

Jednou se Pán Ježíš chystal na slavnostní velikonoční večeři se svými učedníky. Jenže předtím celý den někde chodili, a tak bylo něco dost nepříjemně cítit. Co to asi bylo? (...) No jasně, smrděly jim nohy. To by takovou večeři mohlo pěkně znepríjemnit.

Koupelnu tenkrát po ruce neměli, bylo zvykem, že každá bohatší domácnost měla někoho, kdo se o to uměl postarat. Nějakého otroka, který si vzal zástěru a lavor, a jednomu po druhém ty nohy umyl. Jenže tady žádný otrok nebyl. Co s tím? Komu z vás by se chtělo mýt ostatním smradlavé nohy? A kdo by to měl udělat tenkrát?

Zopakujeme si, kdo tam byl (*můžeme použít figurky nebo loutky*): Ježíš — ten byl ze všech nejdůležitější, kvůli tomu tam všichni byli. Petr — to byl mezi učedníky takový šéf party. Jidáš — ten byl odborník na peníze (někdy až moc). Tomáš — ten všemu musel přijít na kloub. Taky Jan — tomu to zase nejlíp myslelo. A další učedníci...

Učedníci se koukali jeden na druhého, nikomu se nechtělo na zem a starat se o unavené a smradlavé nohy ostatních. Nikdo se k takové službě neměl...

Ježíš dobře věděl, že ho ještě čeká o Velikonocích hodně těžkých chvil. Věděl, že záleží na něm, jak všechno dopadne. I jak dopadne tahle dnešní večeře. A protože měl učedníky moc rád, chtěl pro ně udělat všechno, co potřebovali.

Najednou vstává, svléká si slavnostní šaty, místo nich si bere obyčejnou zástěru. Pak nalévá vodu do lavoru, kleká si před učedníky a začíná jejich ušlapané nohy mýt. Myje nohy Janovi, Tomášovi, Jidášovi, Jakubovi... Stejně by je umyl... (*dopl'te jména d'tí*).

Nakonec přišla řada na Petra.

(Dále je vyprávěná stejně jako pro další skupinu.)

Petr se začal hrozně divit, skoro se s Ježíšem pohádal, byl z toho úplně pať: „To jako ty mi chceš mýt nohy, pane?“ Ježíš mu klidně odpovídá: „Jednou to pochopíš, ono ti to jednou docvakne, i když se teď divíš.“ Ale Petr se úplně vytočil: „Ty mi nikdy nebudeš sloužit!“

Ježíš mu trpělivě vysvětluje: „Je to potřeba, jestli chceš být se mnou. Na lidi se chytá všelijaká špína. Některá zvenku, ale některá také zevnitř. To, když uděláme něco špatného, někomu ublížíme nebo nám hlavu zamotají zlé nápady. Tomu už Šimon Petr rozumí. „Tak pane, to potřebuju vydrhnout od hlavy až k patě!“

(Následující odstavec můžete vyprávět nebo nechat dělat, ať to samy domýšlejí.)

„Nohy, to protože jsem šel, kam jsem neměl. Ruce, protože jsem někoho uhodit.

Hlavu, protože jsem záviděl. Nos, protože ho mám moc nahoře. Oči, protože jsem přehlížel, když brácha potřeboval pomoc. Ústa, protože jsem urazil přítele. Zadek, protože jsem byl líný ho zvednout a donést nemocné sestře čaj. (...)“

Ježíš však Šimona Petra zarazil: „Stačí, když víš, že potřebuješ pomoc s tím, cos zvorál a dovolíš mi umýt aspoň část svojí špíny. To ti pomůže i s tím ostatním.“

Potom se Ježíš obrátil i ke všem ostatním: „Už rozumíte? Mluvíte o mně jako o svém mistrovi a pánovi — a máte pravdu. A tak když jsem se já, váš pán, neštítel vaší špíny, i vy pomáhejte jeden druhému. Ukázal jsem vám to, abyste věděli, jak spolu máte jednat. Kdo mezi vámi bude šéfovat, ať to dělá proto, aby druhým pomáhal.“

Mladší školní děti

Aktivita: Připravte si dva papíry nebo velké archy. Na jeden napište nebo nakreslete velkého ? editel? nebo královnu, na druhý sluhu nebo t?eba uklíze?ku. D?tem rozdejte fixy (t?eba krom? zelené a ?ervené) a ke každému s nimi pište, co d?lá, jaký je a jak se k n?mu chovají ostatní lidé.

Až to bude hotové, vezm?te si zelenou barvu a společn? ozna?te, co se hodí k Ježíšovi, ?ervenou barvou, co ne. M?žete si povídat i pro?, n?co m?že být dokonce ozna?eno i ob?ma barvami, protože se tak choval v r?zných situacích.

Tak co, je Ježíš spíš sluha, nebo pán? Zdá se, že se k němu vztahuje obojí.

Ježíš dobře věděl, že patří k Pánu Bohu a že u něj má pevné místo. Ale taky mu bylo od začátku jasné, že ho čekají strašně těžké chvíle — zrada přátel, nespravedlivý soud a taky

smrt. Tak na jednu stranu má nejvyšší zastání, na druhou stranu přijímá nejtěžší službu. Aby bylo jasné, že to není žádný omyl, rozhodl se, že učedníkům prakticky ukáže, co znamená, když pán má rád svoje druhy.

Když někdo někoho miluje, je schopen pro něj udělat i tu nejšpinavější práci. Ve starověku byla taková ponižující služba mytí nohou. U nás je zvykem zout si v předsíni špinavé boty, tenkrát bylo zvykem zavolat otroky a hostům umýt nohy v lavoru. Když jste celý den na nohou, je vedro, všude se práší a nosíte jen sandály, to jsou pak nohy hodně špinavé a smradlavé. Výjimečně se stávalo, že když přišel nějaký extra důležitý host, tak se této služby ujal i hostitel.

Ale Ježíš to udělal obráceně! On byl mistr, učitel a mnozí v něm viděli zvláštního Božího posla, přesto sám odložil sváteční oblečení, vzal si zástěru a kleknul si před svoje žáky s lavorem a ručníkem!

Kdyby ředitel šel uklízečce máchat hadr na podlahu, asi by se nad tím pozastavila. Petr se začal hrozně divit, skoro se s Ježíšem pohádal, byl z toho úplně paf: „To jako ty mi chceš mýt nohy, pane?“ Ježíš mu klidně odpovídá: „Jednou to pochopíš, ono ti to jednou docvakne, i když se teď divíš.“ Ale Petr se úplně vytočil: „Ty mi nikdy nebudeš sloužit!“

Ježíš mu trpělivě vysvětluje: „Je to potřeba, jestli chceš být se mnou. Na lidi se chytá všelijaká špína. Některá zvenku, ale některá také zevnitř. To, když uděláme něco špatného, někomu ublížíme nebo nám hlavu zamotají zlé nápady. Tomu už Šimon Petr rozumí. „Tak pane, to potřebuju vydrhnout od hlavy až k patě!“

(Následující odstavec můžete vyprávět nebo nechat děti, ať to samy domýšlejí.)

„Nohy, to protože jsem šel, kam jsem neměl. Ruce, protože jsem někoho uhodit.

Hlavu, protože jsem záviděl. Nos, protože ho mám moc nahoře. Oči, protože jsem přehlížel, když brácha potřeboval pomoci. Ústa, protože jsem urazil přítele. Zadek, protože jsem byl líný ho zvednout a donést nemocné sestře čaj. (...)“

Ježíš však Šimona Petra zarazil: „Stačí, když víš, že potřebuješ pomoci s tím, cos zvorál a dovolíš mi umýt aspoň část svojí špíny. To ti pomůže i s tím ostatním.“

Potom se Ježíš obrátil i ke všem ostatním: „Už rozumíte? Mluvíte o mně jako o svém mistrovi a pánovi — a máte pravdu. A tak když jsem se já, váš pán, neštítel vaší špíny, i vy pomáhejte jeden druhému. Ukázal jsem vám to, abyste věděli, jak spolu máte jednat. Kdo mezi vámi bude šéfovat, ať to dělá proto, aby druhým pomáhal.“

Starší školní děti

Aktivita: P?ipravte si dva papíry nebo velké archy. Na jeden napište nebo nakreslete velkého ?editele nebo královnu, na druhý sluhu nebo t?eba uklíze?ku. D?tem rozdejte fixy (t?eba krom? zelené a ?ervené) a ke každému s nimi pište, co d?lá, jaký je a jak se k n?mu chovají ostatní lidé.

Až to bude hotové, vezm?te si zelenou barvu a spole?n? ozna?te, co se hodí k Ježíšovi, ?ervenou barvou, co ne. M?žete si povídat pro?, n?co m?že být dokonce ozna?eno i ob?ma barvami, protože se r?zn? choval v r?zných situacích).

Rozd?lte d?tem role. Vyprav??, Ježíš, Petr, další u?edníci (není nutné vy?le?ovat Jidáše).

Zkuste si představit, co se komu z nich honilo hlavou...

P?e?t?te si p?íb?h, srozumiteln?jší je p?eklad Slova na cestu. Pokud d?ti rádi ?tou, m?žete ho ?íst po rolích. [M?jte ho pak vytišt?ný na A4 nebo A5](#), lépe se s ním pracuje, je dobré ho roz?lenit po rolích. P?ípadn? využijte vypráv?ní pro mladší d?ti.

Líbí se vám, co Ježíš udělal? Co byste mu na to řekli vy?

Proč to Ježíš udělal?

Proč se Petr bránil?

Co si z toho odnesli učedníci?

Je nějaká takováhle služba, třeba doma nebo v kostele, do které se nikomu nechce? Kdo ji nakonec udělá?

Příběh si v rozdaných rolích zahrajte jako scénku (mějte připravený lavor a ručník, klidně bez vody, záleží na vašich možnostech).

Přesah

Zelený čtvrtek, obnovená tradice v katolické církvi: během bohoslužeb kněz nebo biskup umývá nohy, někdy ministrantům, stále častěji „normálním“ laikům z farnosti, někdy dokonce zcela neskladným lidem (vězňům, bezdomovcům apod.) — více viz odkazy.

Podněty pro rozhovor

Kdo je největší šéf? Jak se pozná?

Jaká práce je potřeba udělat, a přece se do ní nikomu nechce?

Když se bojíme, co bude dál, někdy pomůže začít se starat o druhé.

Je nějaká nepříjemná služba, třeba doma nebo v kostele, do které se nikomu nechce? Kdo ji nakonec udělá?

Nepříjemné stránky péče o děti, staré nebo nemocné lidi — láska pomůže i s tím, do čeho se nám nechce.

Dostali jsme za úkol starat se i o sebe navzájem — jak mohu i jako dítě „sloužit“, pomáhat ve sboru?

Služba staršovstva a další dobrovolníci ve sboru.

Kde jsme „nejšpinavější“ my — s čím potřebujeme pomoc od Ježíše nejvíc?

Liturgie

Písně

H?íchy (SV 79); O?i jsi mi dal (SV 232); Odpus? (SV 233); Pro? zvykli jsme si snadno žít (SV 273); Majim, majim (SV 351); Vstal a myl (SV 378)

Biblický text k zapamatování

Dal jsem vám p?íklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já. (J 13,15)

Rituál

[Na plakátu](#) společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení světla, chyťte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králů králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Rekvizity nebo velké obrázky: smeták, prachovka apod., lavor a ru?ník, p?ípadn? mýdlo, velké srdce.

Kdo z vás rád uklízí? *Průzkum, případně hlasování mezi dětmi, případně dospělými.*

Kdo uklízení rádi nemáte? Proč? (Je to těžké, nemá to konce, člověk se musí moc ohýbat, bolí z toho záda, raději bychom, aby to udělal někdo jiný, protože si chceme raději hrát...). A hlavně člověk zápasí se špínou — a ta je často smradlavá, hnusná a prostě fuj.

Dokonce existuje špína, která není vidět, ale umaže stejně jako bláto, kolikrát ještě hůř. To, když máme všelijak špinavé myšlenky, házeme po sobě hnusná slova nebo se nechutně chováme.

No jo, ale když tu blátivou ani tu lidskou špínu nikdo neumyje, jen se hromadí.

Naštěstí když se takhle umažeme, můžeme se zase nechat umýt. Dobrou čisticí metodu a dobrého pomocníka nabízí Bible. Kdo je vrchní šéf Boží pořádkové firmy a jak ji vede? To už se dozvíte v nedělce.

Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme ti, že se nás nikdy neštítíš, naopak nám pomáháš. Prosíme tě za lidi, kterým druzí nechtějí pomoci nebo je šikanují, protože k nim cítí odpor. Taký tě prosíme za všechny lidi, kteří druhým po tvém příkladu ostatním pomáhají. Nás to taky nauč. Amen.

Kam dále

[Jan 13,1–17 \(překlad Slovo na cestu\), aktivita pro starší školní děti](#)

[Židková, Marta: Mytí nohou a poslední večeře \(Zelený čtvrtek\) \(katechetická pří...](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Papež navštívil římskou věznici, kde umyl nohy 12 vězňům. \(christnet.eu\)](#)

[Meisner, J.: Zelený čtvrtek / Umývání nohou jakožto „magna charta“ společenství...](#)

[Zelený čtvrtek: Výuka náboženství Pravoslavná církev](#)

Odkaz na píseň

[Hříchy tvý tě jednou doženou](#)

[Oči jsi mi dal, vidět neumím](#)

[Odpusť, že dnes tak jako včera](#)

[Přemýšlej, děkuj a služ \(SV273\)](#)

[Majim, majim \(SV351\)](#)

[Vstal a myl \(SV378\)](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami IV \(s apoštolý, s Janem a celou církví\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 13,1–17](#)